

Byla C-472/23**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2023 m. liepos 25 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. birželio 21 d.

Ieškovė:

L. sp. z o.o.

Atsakovas:

A.B.S.A.

Pagrindinės bylos dalykas

Vartojimo kredito sutartis – Palūkanos, kurias bankas skaičiuoja ne tik nuo išmokėto kapitalo, bet ir nuo su kreditu susijusių išlaidų – Situacija, kai bendros kredito kainos metinė norma būtų mažesnė, nei nurodyta sutartyje, jei palūkanos būtų skaičiuojamos tik nuo išmokėto kapitalo – Informavimo pareigos pažeidimas – Kredito gavėjo teisių perėmėjo reikalavimas atlyginti palūkanas ir išlaidas, susijusias su vartojimo kredito sutarties sudarymu – Sankcijos, pagal kurią, pažeidus informavimo pareigą, neatsižvelgiant į pažeidimo pobūdį kreditas laikomas beprocentiu ir nemokamu, proporcingumas

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies g punktas – Nesąžininga vartojimo kredito sutarties sąlyga – Informavimo pareigos pažeidimas, kai kredito gavėjo nurodyta bendros kredito kainos metinė norma yra didesnė nei tuo atveju, jei sutarties sąlyga būtų pripažinta neprivaloma – Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies k punktas – Vartotojui nesuteikiama galimybė patikrinti, ar

atsirado situacija, dėl kurios padidėja su sutarties vykdymu susiję paslaugų įkainiai – Vienintelės nacionalinėje teisėje numatytos sankcijos už tai, kad kredito davėjas pažeidė informavimo pareigą, t. y. kredito laikymo beprocentiu ir nemokamu, suderinamumas su Direktyvos 2008/48/EB 23 straipsniu

Prejudiciniai klausimai

1. Ar 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 10 straipsnio 2 dalies g punktą, atsižvelgiant į šios direktyvos 6, 8 ir 31 konstatuojamąsias dalis, reikia aiškinti taip, kad tuo atveju, kai dėl kai kurių vartojimo kredito sutarties sąlygų pripažinimo nesąžiningomis bendros kredito kainos metinė norma, kurią kredito davėjas nurodė sudarydamas sutartį, yra didesnė, nei būtų buvusi, jei nesąžininga sąlyga nebūtų buvusi privaloma, kredito davėjas neįvykdė savo pareigos pagal šią nuostatą?
2. Ar 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 10 straipsnio 2 dalies k punktą, atsižvelgiant į šios direktyvos 6, 8 ir 31 konstatuojamąsias dalis, reikia aiškinti taip, kad pakanka, jog vartotojas būtų informuotas apie tai, kaip dažnai, kokiais atvejais ir kokių didžiausių procentiniu dydžiu gali būti didinami su sutarties vykdymu susiję paslaugų įkainiai, net jei vartotojas negali patikrinti šios situacijos atsiradimo ir dėl to paslaugos įkainis gali būti padvigubintas?
3. Ar 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 23 straipsnį, atsižvelgiant į šios direktyvos 6, 8, 9 ir 47 konstatuojamąsias dalis, reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose už kredito davėjui nustatytos informavimo pareigos pažeidimą, neatsižvelgiant į šio pažeidimo laipsnį ir jo poveikį galimam vartotojo sprendimui sudaryti kredito sutartį, numatyta tik viena sankcija, dėl kurios kreditas tampa beprocentis ir nemokamas?

Nurodyti Sąjungos teisės aktai

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinti Tarybos direktyvą 87/102/EEB: 6, 8, 9, 19, 31, 47 konstatuojamosios dalys; 10 straipsnio 2 dalies g punktas, 10 straipsnio 2 dalies k punktas, 23 straipsnis

1993 m. balandžio 5 d. Tarybos Direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais: 6 straipsnio 1 dalis

2016 m. lapkričio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Home Credit Slovakia*, C-42/15 (EU:C:2016:842)

Nurodyti nacionalinės teisės aktai

Kodeks cywilny (Civilinis kodeksas) 385¹ straipsnio 1 ir 2 dalys:

„1. Su vartotoju sudarytos sutarties sąlygos, dėl kurių nebuvo atskirai derėtasi, nėra jam privalomos, jeigu jose vartotojo teisės ir pareigos nustatomos nusižengiant gerai moralei ir šiurkščiai pažeidžiant jo interesus (neleistinos sutarties sąlygos). Tai netaikoma sąlygoms, kuriomis nustatomos pagrindinės šalių prievolės, įskaitant kainą ar atlygį, jeigu jos suformuluotos vienareikšmiškai.

2. Jei sutarties sąlyga pagal 1 dalį nėra privaloma vartotojui, šalis saisto likusios sutarties sąlygos.“

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymas) 30 straipsnio 1 dalies 7 ir 10 punktai:

„7. Vartojimo kredito sutartyje, atsižvelgiant į 31–33 straipsnius, turi būti nurodyta faktinė metinė palūkanų norma ir bendra vartotojo mokama suma, apskaičiuota sudarant vartojimo kredito sutartį, paminint visas prielaidas, naudotas jai apskaičiuoti.

<...>

10. Vartojimo kredito sutartyje, atsižvelgiant į 31–33 straipsnius, turi būti nurodyta informacija apie kitas išlaidas, kurias vartotojas turi sumokėti pagal vartojimo kredito sutartį, visų pirma apie mokesčius, įskaitant vienos ar kelių sąskaitų, skirtų mokėjimo operacijoms ir išmokamoms lėšoms registruoti, tvarkymo mokesčius, taip pat mokėjimo priemonių, skirtų mokėjimo operacijoms ir lėšų išmokėjimui atlikti, naudojimo mokesčius, komisinius, maržas, papildomų paslaugų, visų pirma draudimo, išlaidas, jeigu jos žinomos kredito davėjui, ir sąlygas, kuriomis tos išlaidos gali būti keičiamos.“

2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnio 1 dalis:

„Kredito davėjui pažeidus 29 straipsnio 1 dalį, 30 straipsnio 1 dalies 1–8, 10, 11, 14–17 punktus, 31–33 straipsnius, 33a straipsnį ir 36a–36c straipsnius, vartotojas, pateikęs rašytinį pareiškimą kredito davėjui, grąžina kreditą be palūkanų ir kitų su kreditu susijusių išlaidų kredito davėjui sutartyje nustatytu laiku ir tvarka.“

Glaustas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 D. K. su atsakovu sudarė kredito sutartį dėl 40 000 PLN kredito sumos. Bendra mokama suma sutarties sudarymo dieną buvo 64 878,45 PLN, ją sudarė bendra kredito suma ir visos su kreditu susijusios išlaidos. Visas su kreditu susijusias

išlaidas sudarė 19 985 PLN palūkanos ir 4 893,38 PLN komisinis mokestis. Nustatyta bendros kredito kainos metinė norma sudarė 11,18 proc.

- 2 Sutartyje nurodyta, kad paslaugoms, susijusioms su kredito administravimu ir sutarties nuostatų pakeitimu, bankas taiko paslaugų įkainius ir komisinius mokesčius pagal sutarties nuostatas ir paslaugų įkainių bei komisinių mokesčių tarifus. Paslaugų įkainiai ir komisiniai mokesčiai gali būti keičiami esant bent vienai iš šių sąlygų: pasikeitus minimaliam darbo užmokesčiui ir *Główny Urząd Statystyczny* (Centrinė statistikos tarnyba, Lenkija) skelbiamiems rodikliams: atsiradus infliacijai, pasikeitus vidutiniam mėnesiniam darbo užmokesčiui verslo sektoriuje, pasikeitus energijos, telekomunikacijų ryšio, pašto paslaugų, tarpbankinių atsiskaitymų kainoms ir *Narodowy Bank Polski* (Lenkijos nacionalinis bankas) nustatytoms palūkanų normoms, pasikeitus paslaugų ir operacijų, kurias bankas naudoja vykdydamas atskiras bankines ir nebankines veiklas, kainoms, pasikeitus banko teikiamų paslaugų apimčiai ar formai (įskaitant tam tikro produkto administravimo pakeitimą ar papildymą naujomis funkcijomis) tiek, kiek šie pakeitimai daro įtaką banko patiriamoms išlaidoms arba turi įtakos banko patiriamoms išlaidoms, susijusioms su sutarties vykdymu, pasikeitus mokesčių teisės aktų ir (arba) banko taikomiems apskaitos principams tiek, kiek šie pakeitimai daro įtaką banko patiriamoms išlaidoms, susijusioms su sutarties vykdymu, pakeitus ar priėmus naujus teismų sprendimus, administracinių institucijų nutarimus, kompetentingų institucijų rekomendacijas ar nurodymus, jeigu jie turi įtakos banko patiriamoms išlaidoms, susijusioms su sutarties vykdymu.
- 3 Paslaugų įkainiai yra nustatyti *A.B.S.A.* privatiems klientams taikomų paslaugų įkainių ir komisinių mokesčių tarifų lentelėje. Šioje lentelėje išvardyti tokie paslaugų įkainiai kaip įkainis už banko išvados, pažymos ir kredito sąskaitos istorijos išdavimą, laiškų siuntimą klientui, įskaitant priminimus ir raginimus, registruotuosius laiškus. Tarifų lentelėje taip pat buvo nurodyti su kredito išmokėjimu susiję vienkartiniai paslaugų įkainiai, kurie nebuvo taikomi (nustatytas nulinis tarifas), paslaugų įkainiai už priedo sudarymą ir paslaugos įkainis už tai, kad nebuvo paimti užsakyti grynieji pinigai Lenkijos zlotais.
- 4 Tarifų lentelėje taip pat numatytas paslaugų įkainių didinimo mechanizmas, pagal kurį paslaugų įkainiai ir komisiniai mokesčiai gali būti keičiami ne dažniau kaip 4 kartus per metus, paslaugų įkainiai ir komisiniai mokesčiai negali būti mažinami arba didinami daugiau kaip 200 proc. ankstesnių paslaugų įkainių ir komisinių mokesčių dydžio (šis apribojimas netaikomas paslaugų įkainiams, kurių anksčiau nebuvo arba kurie buvo nuliniai), atitinkamo paslaugų įkainio ar komisinio mokesčio dydžio pakeitimas turi būti atliktas ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo pakeitimo priežasčių atsiradimo dienos, nustatant paslaugų įkainius ar komisinius mokesčius už paslaugas, už kurias bankas iki šiol netaikė paslaugų įkainių ar komisinių mokesčių, ir nustatant paslaugų įkainius ar komisinius mokesčius už naujus produktus ar paslaugas, atsižvelgiama į darbo krūvio laipsnį ir banko patiriamų išlaidų lygį.

- 5 Surinkti įrodymai rodo, kad vykdydamas kredito sutartį bankas skaičiavo palūkanas ne tik nuo sumos, kuri buvo išmokėta tiesiogiai vartotojui, bet ir nuo visų su kreditu susijusių išlaidų. Jei palūkanos būtų skaičiuojamos tik nuo bendros kredito sumos, bendros kredito kainos metinė norma būtų mažesnė, nei nurodyta kredito sutartyje.
- 6 *L. sp. z o.o.* perėmė iš D. K. visus reikalavimus, kuriuos pastarasis galėjo reikšti kredito davėjui, įskaitant reikalavimus, kylančius iš nemokamo kredito sankcijos taikymo pagal Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnį.
- 7 *L. sp. z o.o.* prašo priteisti iš atsakovo 12 905,80 PLN sumą ir įstatyme nustatyto dydžio palūkanas, apskaičiuotas nuo 2021 m. balandžio 29 d. iki išlaidų ir palūkanų, susijusių su vartojimo kredito sutartimi, sumokėjimo dienos, atsižvelgiant į Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnyje numatytą sankciją.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 8 Ieškovės teigimu, sudarant sutartį buvo pažeistos įstatymo nuostatos dėl informavimo pareigos (Vartojimo kredito įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 7 punktas, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies g punktas) ir dėl visos mokėtinos sumos, nes kredito davėjas mokėtinas palūkanas skaičiavo ne tik nuo kredito gavėjui suteiktos sumos, bet ir nuo su kreditu susijusių išlaidų. Atsakovas tiksliai nenurodė sąlygų, kuriomis gali būti didinami su kreditu sutartimi susiję paslaugų įkainiai (Vartojimo kredito įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 10 punkto, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies k punktas, pažeidimas).

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 9 Teismas abejoja, ar Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies g punkto pažeidimas, pasireiškęs per didelės bendros kredito kainos metinės normos nustatymu sutartyje, ir šios direktyvos 10 straipsnio 2 dalies k punkte numatytos informavimo pareigos pažeidimas sudaro pagrindą taikyti šios direktyvos 23 straipsnyje nustatytą sankciją, t. y. pagal Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnį kreditą laikyti neatlygintinu (be palūkanų ir išlaidų).
- 10 Teismui kyla klausimas, ar vien pagrindų, kuriais remiantis didinami paslaugų įkainiai, išvardijimo ir šių paslaugų įkainių didinimo mechanizmų nurodymo pakanka, kad būtų galima laikyti, jog informavimo pareiga įvykdyta. Jeigu ne, ar galima teigti, kad informacijos nepakankamumas yra informacijos trūkumas, pateisinantis Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnyje numatytą sankcijos taikymą.
- 11 Teismas taip pat reiškia abejonę dėl sankcijos, kuri gali būti skiriama neatsižvelgiant į informavimo pareigos pažeidimo pobūdį ir pažeidimo poveikį vartotojo apsisprendimui sudaryti sutartį, proporcingumo.

- 12 Teismas pritaria Teisingumo Teisme nagrinėjamoje byloje C-678/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo išreikštoms abejonėms ir svarstymams dėl sutarties sąlygos, leidžiančios kredito davėjui skaičiuoti palūkanas ne tik nuo išmokėtos kredito sumos, bet ir nuo su kreditu susijusių išlaidų, nesąžiningumo. Jei tokia sąlyga būtų laikoma nesąžininga ir todėl negaliojančia, tektų daryti išvadą, kad bendros kredito kainos metinė norma yra mažesnė, nei iš pradžių nurodyta sutartyje.
- 13 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nors šioje situacijoje vartojimo kredito sutartyje buvo pateikta klaidinga informacija apie bendros kredito kainos metinę normą ir atitinkamai apie bendrą vartotojo mokamą sumą, toks veiksmas negalėjo turėti realios įtakos vartotojo sprendimui. Nors pasiūlymas, kuriame sumažinama sutartyje nurodyta bendros kredito kainos metinė norma, palyginti su faktiškai taikytina, atimtų iš vartotojo šią galimybę ir galėtų paskatinti jį sudaryti sutartį manant, kad joje numatytos sąlygos jam palankesnės, nei yra iš tikrųjų, tokia situacija nesusidaro, jei kredito davėjas ją padidina; tokiu atveju jo pasiūlymas vartotojui yra mažiau patrauklus ir negali paskatinti jo sudaryti sutartį.
- 14 Atsižvelgdamas į tai, teismas abejoja, ar neteisingai pateikta informacija apie bendros kredito kainos metinę normą, kai dėl jos kredito davėjo pasiūlymas netampa patrauklesnis, gali būti vertinama kaip informacijos trūkumas ar informavimo pareigos pažeidimas, pateisiantis sankcijos taikymą. Viena vertus, vartotojas informuojamas, kad jo prievolė yra didesnė nei iš tikrųjų, tačiau, kita vertus, tai negali daryti neigiamo poveikio pasiūlymo, kuriuo vartotojas pasinaudos, pasirinkimo procesui. Be to, pagal Direktyvą dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais vartotojas turi teisinių priemonių gauti apsaugą dėl neteisingai apskaičiuotų palūkanų.
- 15 Kadangi Direktyva dėl vartojimo kredito sutarčių siekiama apsaugoti ne tik vartotojus, bet ir bendrąją rinką ir užtikrinti panašias sąlygas visiems kredito davėjams veikti šioje rinkoje (tai matyti iš Direktyvos 2008/48/EB 6, 8 ir 9 konstatuojamųjų dalių), teismas mano, jog 10 straipsnio 2 dalies g punktas turi būti suprantamas taip, kad informavimo pareigos pažeidimas, pasireiškiantis per didelės bendros kredito kainos metinės normos ir atitinkamai per didelės bendros mokėtinės sumos nustatymu, negali būti laikomas pateisinančiu Vartojimo kredito įstatymo 45 straipsnio 1 dalyje, kuria įgyvendinamas minėtos direktyvos 23 straipsnis, nurodytos sankcijos taikymą.
- 16 Nagrinėjamu atveju teismui kyla abejonų, ar tokių elementų, kurių vartotojas negali patikrinti, kaip priežasties, pateisinančios paslaugų įkainių dydžio pakeitimą, nurodymas vartojimo kredito sutartyje atitinka Vartojimo kredito įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 10 punkte, kuriuo į nacionalinę teisę perkeltas Direktyvos 2008/48/EB 10 straipsnio 2 dalies k punktas, nustatytą sąlygą. Vartotojas, sudarydamas sutartį ir vėliau ją vykdydamas, nežino apie banko naudojamų paslaugų kainas, o sutartyje nenumatyta kredito davėjo pareigos nurodyti, kokios išlaidos padidėjo ir kaip šios išlaidos susijusios su paslaugos

įkainio padidėjimu. Dar plačiau galima kalbėti apie teismo sprendimus, kurie gali turėti įtakos su sutarties vykdymu susijusioms išlaidoms, nes negalima atmesti galimybės, kad dėl tam tikrų sutarties nuostatų pripažinimo neleistinomis kredito davėjas patirs didesnių su sutarties vykdymu susijusių išlaidų, tačiau tai neturėtų būti pagrindas šias išlaidas perkelti vartotojui.

- 17 Teismui kyla abejonų, ar, atsižvelgiant į direktyvos 10 straipsnio 2 dalies k punktą, paslaugų įkainių padidinimo priežasčių ir vienkartinio padidinimo ribų nurodymo pakanka, kad būtų galima laikyti, jog vartotojas buvo informuotas apie su sudaryta kredito sutartimi susijusių paslaugų įkainių padidinimo taisykles. Tai, kad kredito davėjas nurodė paslaugų įkainių padidinimą pateisinančias priežastis, kurių buvimo neįmanoma patikrinti, neįpareigojant šių priežasčių aiškiai nurodyti sutartyje ir nesudarant galimybės kontroliuoti priežasčių poveikio paslaugų įkainių dydžiui, nelaikoma pirma minėtoje nuostatoje numatytos pareigos įgyvendinimu. Teismo nuomone, nepakanka atskirame dokumente vartotojui nurodyti, kad paslaugų įkainiai gali būti keičiami tik 4 kartus per metus, ir viršutinę vieno pakeitimo ribą. Nors kredito davėjas tiesiogiai nurodė sąlygas, kurioms esant paslaugų įkainiai gali būti padidinti, tačiau vartotojas faktiškai nežino ir nėra garantuotas, jog bus informuotas apie tai, kad ši sąlyga atsirado ir kad dėl jos padidėjo išlaidos, pateisinančios paslaugos įkainio pakeitimą.
- 18 Teismas abejoja, ar pagal Sąjungos teisės aktus galima laikyti, kad yra pakankama, kai nacionalinėje teisėje numatyta tik viena sankcija, neatsižvelgiant į kredito sutartyje pateiktos informacijos pažeidimo rūšį. Teismo nuomone, tikėtina, kad aptariamų paslaugų įkainių klausimai (dėl to, kad yra susiję su šalutiniais klausimais, techniniu paskolos administravimu) ir ypač įkainių didinimo ar panaikinimo mechanizmas vartotojui sutarties sudarymo metu nėra reikšmingi.
- 19 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teismui kyla abejonų, ar aptariamoms direktyvos 23 straipsniui, ypač atsižvelgiant į pareigą dėl nustatytos sankcijos proporcingumo, prieštarauja toks nacionalinis teisinis reguliavimas, kuriuo perkelta ši direktyvos nuostata ir kuriame už kredito davėjui tenkančios informavimo pareigos sudarant sutartį pažeidimą numatyta tik viena sankcija, neatsižvelgiant į nuostatomis, kuriomis ši direktyva perkelta į nacionalinę teisės sistemą, nustatytos pareigos pažeidimo rūšį ir laipsnį. Jei bus nustatyta, kad sankcija yra neproporcinga, kyla klausimas, ar nacionalinis teismas turi apsiriboti atsisakymu ją taikyti, ar gali ją taikyti iš dalies.